

Liikunnanohjaus turvallisuusohjeet

Helsinki

Sisällys

1. Ohjeen tarkoitus	3
2. Liikunnanohjauksen turvallisuuteen liittyvät vastuut ja tehtävät	3
3. Yhteenveto tunnistetuista riskeistä ja niihin varautumisesta	4
4. Varautuminen häiriötilanteisiin ja turvallisuuspoikkeamiin	4
4.1. Toiminnan suunnittelu	4
4.2. Henkilökohtainen varautuminen	5
4.3. Tilojen turvallisuusjärjestelyt	5
5. Turvallisuuspoikkeamien raportointi	5
5.1. Työntekijöitä koskevat työtapaturmat ja turvallisuuspoikkeamat	5
5.2. Asiakkaita koskevat turvallisuuspoikkeamat	6
5.3. Tiloja ja kiinteistöä koskevat turvallisuuspoikkeamat	6
6. Lasten ja nuorten toimintaan liittyvät erityiskysymykset	7
6.1. Lasten ja nuorten väliset uhkaukset ja väkivaltatilanteet	7
6.2. Ohjaajiin kohdistuvat uhka- ja väkivaltatilanteet	7
6.3. Hätävarjelutilanteet	8
6.4. Päihteet ja päihtyneet	8
7. Toimintaohjeet erilaisten tilanteiden varalle	9
7.1. Avun hälyttäminen	10
7.2. Tiedottaminen onnettomuus- ja kriisitilanteissa	11
7.3. Tapaturmat ja sairaskohtaukset	12
7.4. Toiminta palohälytystilanteessa	13
7.5. Toiminta tulipalotilanteessa	14
7.6. Uhkatilanteet	15
7.7. Toiminta sähkökatkoissa	16

1. Ohjeen tarkoitus

Tämän ohjeen tarkoituksena on antaa liikunnanohjaajille tietoja turvallisuusasioiden suhteen, jotta jokainen työntekijä osaa omassa toiminnassaan riittävästi ennakoida turvallisuusasioita sekä toimia oikein mahdollisessa häiriötilanteessa. Liikunnan ohjauksen turvallisuuteen liittyy työntekijöiden työturvallisuus, asiakkaiden turvallisuus sekä tilojen ja välineiden turvallisuus. Tämä ohje ei korvaa työturvallisuuteen liittyviä muita ohjeita eikä esimerkiksi toimipistekohtaisia turvallisuusohjeita. Sen sijaan se toimii yleisohjeena, jota työntekijät voivat soveltaa omaan työhönsä ja kulloiseenkin työympäristöön.

2. Liikunnanohjauksen turvallisuuteen liittyvät vastuut ja tehtävät

Liikuntapalvelut ja liikunnanohjaukseen liittyvät palvelut ovat kuluttajille suunnattuja palveluita, joiden turvallisuusvelvoitteista säädetään Kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011). Palvelun tarjoajana Helsingin kaupungilla tai palvelu tuottavalla meidän kumppanilla on velvollisuutena huolehtia, että:

- palvelusta **ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle**
- palveluun liittyvät riskit on tunnistettu
- palvelua käyttäville asiakkaille annetaan riittävät (ohjeet, opasteet, ohjaus), jotta asiakas voi itse arvioida palveluun liittyvät vaarat.

Turvallisuusvastuiden ja tehtävien jakautuminen liikunnanohjauksessa:

Esihenkilöiden vastuulla on:

- suunnitella toiminta myös turvallisuuden näkökulmasta
- työtä koskeva vaarojen arvioinnin laatiminen ja säännöllinen päivittäminen
- huolehtia, että työntekijöillä on työturvallisuuteen liittyvät tarvittavat työvälineet ja varusteet
- perehdyttää työntekijät turvallisuusasioihin
- raportoida ja käsitellä turvallisuuspoikkeamat

Työntekijöiden (liikunnanohjaajat) vastuulla on:

- noudattaa annettuja turvallisuusohjeita ja käyttää osoitettuja henkilökohtaisia suojavälineitä (mikäli sellaisia on käytössä)
- suunnitella ja toteuttaa liikunnanohjauspalvelu turvallisuusnäkökohdat huomioiden
- perehtyä tiloja ja toimintaa koskeviin turvallisuusohjeisiin
- huolehtia asiakkaiden turvallisuudesta
- raportoida havaituista turvallisuuspoikkeamista

Asiakkaiden vastuulla on:

- noudattaa annettuna turvallisuusohjeita ja opastusta
- huolehtia omalta osaltaan siitä, ettei aiheuta vaaraa itselleen tai muille

Liikuntapaikan tai koulun vastuulla on:

- huolehtia tilojen yleisestä turvallisuudesta (mm. turvallisuusjärjestelmät, vartiointi)
- huolehtia kiinteistöä koskevista pelastussuunnitelmista ja huolehtia, että tiloja käytävillä tahoilla on mahdollista tutustua tarvittavilta osin turvallisuusohjeisiin
- huolehtia suorituspaikkojen ja liikuntavälineiden turvallisuudesta

3. Yhteenveto tunnistetuista riskeistä ja niihin varautumisesta

Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisimmät liikunnanohjaukseen liittyvät tunnistetut riskit sekä näihin liittyvä varautuminen. Varautumista on kuvattu yksityiskohtaisemmin kohdassa 4.

Tunnistettu riski	Ennakointi ja varautuminen
Tapaturmat ja sairaskohtaukset	Kaikki liikunnanohjaajat ovat käyneet ensiapukoulutuksen ja ohjatussa toiminnassa on aina mukana ensiapuvälineet.
Järjestyshäiriöt ja uhkatilanteet	Toiminnan suunnittelu turvallisuuden näkökulmasta, riittävä henkilöstömitoitus, henkilökunnan koulutus, hälytysjärjestelyistä huolehtiminen
Palohälytykset ja vakavat kiinteistöön liittyvät häiriöt	Liikunnanohjaajat perehtyvät kiinteistön turvallisuusohjeisiin
Tulipalot	Tulipaloriskien minimointi, tutustuminen kiinteistön turvallisuusohjeisiin ja alkusammutusvälineisiin, henkilökunnan turvallisuuskoulutus

4. Varautuminen häiriötilanteisiin ja turvallisuuspoikkeamiin

Paras tapa varmistaa toiminnan mahdollisimman häiriötön toiminta sekä työntekijöiden ja asiakkaiden turvallisuus, on suunnitella ja varautua näihin asioihin etukäteen. Seuraavassa on kuvattu varautumista eri näkökulmista.

4.1. Toiminnan suunnittelu

Turvallisen työskentelyn ja palvelun tuottamisen lähtökohtana on se, että turvallisuusasiat ovat osa toiminnan muuta suunnittelua. Seuraavia asioita on syytä huomioida toiminnan suunnittelussa:

- Asiakkaita koskevat toimintaan tai aktiviteettiin liittyvät riskit on tunnistettu ja hallinnassa.
- Toimintaa koskevat turvallisuusohjeet ja yhteiset pelisäännöt on laadittu.
- Ryhmäkoot on mitoitettu oikein suhteessa toimintaan, tiloihin ja ohjaajaresurssiin.
- Huomioidaan yksintyöskentelyyn liittyvät turvallisuusnäkökohdat.

4.2. Henkilökohtainen varautuminen

Jokaisen ohjaajan tulisi omassa työssään huomioida seuraavia asioita:

- Ohjattuun toimintaan liittyvät riskit ja miten niitä hallitaan.
- Omat työvälineet ja varusteet (oikea työasu ja jalkineet myös ulkona liikuttaessa, matkapuhelin, ensiapuvälineet)
- Turvallisuusohjeisiin perehtyminen

4.3. Tilojen turvallisuusjärjestelyt

Ohjaajien tulisi perehtyä käytettävien tilojen (liikuntapaikat, koulut) osalta ainakin seuraaviin asioihin:

- Hälytysjärjestelyt (onko tiloissa henkilökuntaa vahtimestari tms., osoite ja reitti hätäkeskusta varten)
- Poistumisjärjestelyt tiloista
- Toiminta palohälytystilanteessa ja kiinteistön kokoontumispaikka
- Toiminta kiinteistötekniikan häiriötilanteissa (miten toimitaan, kenelle ilmoitetaan)
- Alkusammutuskaluston sijainti
- Ensiapuvälineiden sijainti

5. Turvallisuuspoikkeamien raportointi

Turvallisuuspoikkeamien raportoinnin avulla saadaan tietoa toimintaa koskevista turvallisuusasioista ja tämän tiedon avulla turvallisuutta on mahdollisuus myös kehittää. Työntekijöiden työturvallisuutta ja asiakkaiden turvallisuutta koskevien poikkeamien raportointi on myös työntekijän lakisääteinen velvollisuus.

5.1. Työntekijöitä koskevat työtapaturmat ja turvallisuuspoikkeamat

Työntekijän turvallisuutta koskevat poikkeamat raportoidaan Työsuojelupakkiin. Työsuojelupakki löytyy intran työkaluista, jossa on myös yksityiskohtaisemmat käyttö- ja raportointiohjeet.

Työsuojelupakkiin raportoidaan:

- Työtapaturmat, **esihenkilö tekee ilmoituksen**
- Turvallisuuspoikkeamat, **jokainen työntekijä voi tehdä ilman kirjatamista Työsuojelupakkiin**
  - Uhka- ja väkivaltatilanteet, **jotka kohdistuvat työntekijöihin**
  - Vaaratekijät, **havainnot jotka vaarantavat työturvallisuuden**
  - Läheltä piti-tilanteet, **jotka tapahtuvat työntekijöille**

5.2. Asiakkaita koskevat turvallisuuspoikkeamat

Asiakkaita koskevat turvallisuuspoikkeamat kuten tapaturmat ja läheltä piti-tilanteet tulee kirjata palvelun omaan onnettomuskirjanpitoon.

Onnettomuskirjanpitoon kirjataan seuraavat asiat:

- Mitä on tapahtunut?
- Kenelle?
- Missä?
- Milloin?
- Minkä vuoksi?
- Mihin toimenpiteisiin asian johdosta on ryhdytty?

Seuraavat asiat tulee ilmoittaa Tukesiin:

1. Kuolemantapaus, muu vakava tapaturma tai läheltä piti -tilanne

Kaikki kuolemantapaukset, vakavat tapaturmat ja läheltä piti-tilanteet tulee ilmoittaa Tukesiin. Lievemmat ja lajityypilliset tapaturmat kirjataan onnettomuskirjanpitoon.

2. Turvallisuuspuute palvelussa käytettävässä välineessä tai palvelun toteutuksessa

Jos tapaturma tai läheltä piti -tilanne johtuu palvelussa olevassa viasta tai puutteesta, tee siitä ilmoitus Tukesiin. Viat tai puutteet voivat liittyä esimerkiksi laitteisiin tai välineisiin, valvontaan tai ohjeistukseen.

3. Tavanomaisesta poikkeava tapaturma tai läheltä piti -tilanne

Tukesiin tulee ilmoittaa tavanomaisesta poikkeavat tapaturmat tai läheltä-piti tilanteet. Uudet ja yllättävät tapahtumat voivat tuoda uutta tietoa palvelun turvallisuudesta.

Edellä kuvatut asiat tulee käydä esihenkilön kanssa läpi ja esihenkilö laatii raportin Tukesiin.

<https://marek.tukes.fi/ilmoitus.aspx>

5.3. Tiloja ja kiinteistöä koskevat turvallisuuspoikkeamat

Kiinteistöä koskevat turvallisuuspoikkeamat ilmoitetaan liikuntapaikoilla liikuntapaikanhoitajille ja kouluilla kouluisännille. Muissa kohteissa toimitaan paikallisen ohjeistuksen mukaisesti.

Huom. mikäli tiloja tai kiinteistöä koskeva turvallisuuspoikkeama vaikuttaa myös asiakkaisiin, on se raportoitava myös erikseen onnettomuskirjanpitoon.

6. Lasten ja nuorten toimintaan liittyvät erityiskysymykset

Lapsille ja nuorille suunnatuissa ohjatuissa liikuntapalveluissa on tiettyjä asioita, jotka tulee huomioida erikseen. Lasten ja nuorten kohdalla ohjaajan vastuu toiminnan ja osallistujien turvallisuudesta korostuu. Alaikäisten kohdalla erilaisten asioiden selvittämiseen liittyy myös heidän huoltajansa. Erilaisten ongelmatilanteiden selvittämisessä ohjaajien tulee olla yhteydessä lapsen huoltajiin, mikäli yhteystiedot on ohjaajien tiedossa.

6.1. Lasten ja nuorten väliset uhkaukset ja väkivaltatilanteet

Ennaltaehkäisy:

- Tilanteisiin varhainen puuttuminen
- Nollatoleranssi esim. nimittelyyn ja leikkipaineihin.

Toimintamalli uhka- ja väkivaltatilanteissa

- Ohjaaja keskeyttää toiminnan ja puuttuu tilanteeseen sanallisesti. Huomioitava muiden lasten turvallisuus!
- Jos toiminnassa on kaksi ohjaajaa: Toinen ohjaajaa pyrkii viemään tilanteeseen osallistuneet rauhoittumaan – toinen jatkaa toimintaa muiden kanssa. Jos ohjaaja on yksin ohjaamassa, tunti keskeytetään.

Lähtökohtaisesti emme puutu fyysisesti tilanteeseen.

- Mikäli uhka- tai väkivaltatilannetta ei saada puhumalla rauhoitettua
  - Ohjaaja huolehtii omasta ja tunnille osallistuvien turvallisuudesta
  - Ohjaaja hälyttää ulkopuolista apua (liikuntapaikan hoitaja, kouluisäntä)
  - Vakavissa uhka- ja väkivaltatilanteissa hälytetään apua numerosta 112.

Uhka- ja väkivaltatilanteen jälkeen

- Ohjaaja arvioi voidaanko tuntia jatkaa.
- Vakavista uhka- ja väkivaltatilanteista tulee tehdä ilmoitus poliisille.

6.2. Ohjaajiin kohdistuvat uhka- ja väkivaltatilanteet

Ennaltaehkäisy:

- Uhkailuun ja väkivaltaiseen käytökseen puututaan heti.
- Lapset ja nuoret, jotka käyttäytyvät uhkaavasti tai väkivaltaisesti poistetaan ohjatusta toiminnasta sen päivän osalta.
- Uhkaavasti käyttäytyvien lasten ja nuorten kanssa käydään keskusteluun toimintaan liittyvistä pelisäännöistä.
- Toistuvasti uhkaavasti tai väkivaltaisesti käyttäytyville lapsille tai nuorille voidaan asettaa määräaikainen käyttökielto (edellyttää viranhaltijapäätöstä ja huoltajien kuulemistasi asiassa)

Toiminta uhka- ja väkivaltatilanteessa

- Rauhoita tilanne
- Turvaa itsesi ja muut asiakkaat
- Hälytä lisäapua (soitto 112)

6.3. Hätävarjelutilanteet

Lähtökohtaisesti emme puutu fyysisesti uhkaaviin tilanteisiin. Jokaisella on kuitenkin oikeus puolustaa omaa ja toisen fyysistä koskemattomuuttaan. Mikäli työntekijään tai toiseen asiakkaaseen kohdistuu fyysistä uhkaa, niin työntekijällä on oikeus torjua tämä uhka hätävarjeluperiaatteita noudattaen. Rikoslakiin kirjattu hätävarjelu määritellään seuraavasti:

”Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.”

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hyökkäyksen (esim. tarttuminen, töniminen, lyöminen) torjumiseksi on sallittua tehdä välttämättömät toimet turvallisuuden varmistamiseksi. On myös tärkeä huomioida, että hätävarjelu päättyy, kun hyökkäys päättyy. Mikäli puolustaja jatkaa ”puolustautumisestaan” hyökkäyksen päätyttyä, kyse ei ole enää puolustautumisesta, vaan pahoinpitelystä.

Omaa ja toisen koskemattomuuttaan saa puolustaa, mutta ainoastaan välttämättömin keinoin.

6.4. Päihteet ja päihtyneet

Ennaltaehkäisy:

- Nollatoleranssi päihteisiin ja päihtyneisiin lapsiin ja nuoriin.
- Pelisääntöjen käyminen läpi lasten ja nuorten kanssa.
- Välitön puuttuminen mikäli havaitaan päihtyneitä tai päihteiden hallussapitoa (huom. ohjaajille ei ole oikeutta kenenkään tavaroita)

Toimintaohje:

- Mikäli lapsi tai nuori on päihtynyt, hänet poistetaan tunnilta ja asiasta tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Mikäli lapsella tai nuorella on hallussaan alkoholia, asiasta tehdään lastensuojeluilmoitus.
- Mikäli lapsella tai nuorella on hallussaan huumeita, asiasta tehdään ilmoitus poliisille.

Vaaralliset esineet

Ennaltaehkäisy:

- Pelisäännöt, toiminnassa ei sallita vaarallisia esineitä
- Tilanteisiin puuttuminen

Toimintaohje:

- Mikäli lapsella tai nuorella havaintaan kiellettyjä esineitä (teräase, ampuma-ase, kaasusumutin tms.) asiasta ilmoitetaan poliisille numeroon 112.
- Tilanteen luonteesta riippuen tunti keskeytetään ja ohjaajien ja sivullisten turvallisuus varmistetaan.

7. Toimintaohjeet erilaisten tilanteiden varalle

Seuraavassa on esitetty toimintaohjeita erilaisten tilanteiden varalle. Nämä ovat yleisohjeita ja työntekijöiden tulisi aina erikseen tutustua kohteen turvallisuusohjeisiin ja järjestelyihin.

7.1. Avun hälyttäminen

1. Kiireellisissä hätätilanteissa **SOITA NUMEROON: 112**
2. Soita hätäpuhelu itse, jos voit
3. Kerro, mitä on tapahtunut
4. Kerro tarkka osoite ja kunta
5. Vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin
6. Toimi annettujen ohjeiden mukaan
7. Lopeta puhelu vasta saatuaasi siihen luvan
8. Opasta apu paikalle

7.2. Tiedottaminen onnettomuus- ja kriisitilanteissa

Onnettomuus- ja kriisitilanteissa:

- 1. Pelasta vaarassa olevat, estä lisäonnettomuuksien syntyminen**
- 2. Tee ilmoitus hätänumeroon 112**
- 3. Ilmoita tilanteesta esimiehellesi. Hän viestii asiasta eteenpäin ao. vastuuhenkilöille**

Miten toimia, jos toimittaja ottaa yhteyttä?

- Vakavan häiriö- tai kriisitilanteen aikana tiedotuksesta vastaa aina pelastuslaitos tai poliisi. Toimittajat voivat kääntyä myös sinun puoleesi saadakseen tietoa tapahtuneesta. Kun näin käy, pyydä ystävällisesti heitä kääntymään esimiehesi puoleen. Hän tietää, kuka johtajista on kulloinkin vastuussa lausuntojen antamisesta.
- Älä ala spekuloida, miksi on onnettomuus tms. tapahtunut tai miten ihmisille tai omaisuudelle on tilanteessa käynyt, vaan ohjaa kysyjä eteenpäin.
- Lähtökohtaisesti häiriö- tai kriisitilanteessa pääasiallinen lausuntojen antaja on Liikuntajohtaja. Hän pitää toimialajohtajan, muut avainhenkilöt ja viestintä- ja markkinointipäällikön tilanteen tasalla.

7.3. Tapaturmat ja sairaskohtaukset

Selvitä ja tarkista

- Mitä on tapahtunut?
- Tarkista henkilön tila (herääkö, hengittääkö).

Anna tarvittaessa ensiapua

- Tajuton, mutta hengittävä potilas käännetään kylkiasentoon.
- Jos henkilö ei hengitä, aloita ensiapu.

Tee hätäilmoitus

- Soita numeroon 112.
- Kerro, mistä soitat.
- Kerro, mitä on tapahtunut.
- Toimi ohjeiden mukaisesti.
- Ilmoita potilaan tilassa tapahtuneista muutoksista hätäkeskukseen.

7.4. Toiminta palohälytystilanteessa

Palohälytystilanteessa

- Keskeytä toiminta
- Ohjaa asiakkaat ulos rakennuksesta lähintä turvallista poistumisreittiä pitkin
- Älä käytä hissejä
- Sulje ovet ja ikkunat.
- Ohjaa asiakkaat kokoontumispaikalle
- Mikäli sinulla on lisätietoa tapahtuneesta soita turvallisesta paikasta numeroon 112.
- Kokoontumispaikalta ei saa poistua ilman erillistä lupaa

7.5. Toiminta tulipalotilanteessa

Pelasta ja varoita

- Pelasta välittömässä vaarassa olevat ja varoita muita.
- Ohjaa ihmiset kokoontumispaikalle.

Sammuta ja rajoita

- Yritä alkusammutusta, vältä savua. Älä vaaranna itseäsi.
- Rajoita palon sekä savun leviämistä sulkemalla palotilaan johtavat ovet ja ikkunat.

Hälytä

- Käytä paloilmoinpainiketta palokunnan hälyttämiseen sekä varoittaaksesi muita palokelloilla.
- Päästyäsi turvalliseen paikkaan soita numeroon 112 (myös käytettyäsi paloilmoinpainiketta).
- Kerro mistä soitat ja missä palaa (osoite ja kerros) ja onko ihmisiä vaarassa.
- Älä katkaise puhelua ennen kuin saat luvan.

Opasta

- Opasta pelastushenkilöstö paikalle.

7.6. Uhkatilanteet

Uhkaavassa tilanteessa toimi seuraavasti:

- Käyttäydy rauhallisesti ja pyri rauhoittamaan henkilö omalla käytökselläsi
- Varmista, ettet käännä selkääsi tai ajaudu nurkkaan, jotta sinulla on aina pakotie uhkaavasti käyttäytyvän henkilön läheisyydestä
- Mahdollisuuksien mukaan hälytä apua
- Pakene ja auta muita pakenemaan paikalta
- Pidä huolta omasta turvallisuudestasi. Pyri ohjaamaan uhkaava henkilö paikkaan, jossa hän ei voi olla vahingoksi muille.
- Tapauksen jälkeen ilmoita tapahtuneesta tarvittaessa poliisille ja esihenkilöllesi sekä tee tapahtumasta Työsuojelupakki-ilmoitus.

7.7. Toiminta sähkökatkoissa

Sähkökatkotilanteessa:

- Keskeytä toiminta
- Ohjaa asiakkaat ulos rakennuksesta
- Älä käytä hissejä
- Ilmoita kiinteistöhuollolle asiasta

Helsinki

HELSINGIN KAUPUNKI
Kulttuurin ja vapaa-ajan
toimiala
Liikuntapalvelukokonaisuus
Liikuntaan aktivointi -palvelu

Konepajankuja 3, Helsinki 51

PL 51400
00099 Helsingin kaupunki

www.hel.fi